

Potter raiting

SLOVAKIA: CYPRUS: TURKEY: POLAND: CZECH REPUBLIC

Projekt

Potter Raiting

**Praktické a teoretické hodnocení dovedností
keramika**

Obsah

Úvod	3
1. Tvorba a obsah CVP v našem modulovém vzdělávání	4
1.1. Struktura CVP v našem modelu obsahuje tyto části:	4
1.2. Vzdělávací moduly a programy – kurikulární dokumenty	5
1.3. Co říká státní metodika tvorby školních vzdělávacích programů pro střední odborné školy... ..	6
1.4. Vzdělávací program (kurikulum)	6
1.5. Dvouúrovňový model vzdělávacích programů.....	7
1.6. Tvorba ŠVP 2. stupně programového systému RVP	8
1.7. Komentář.....	9
2. Současný stav	9
2.1. Navrhované změny	10
2.2. Proč vytváříme možný model celoživotního vzdělávacího programu?	12
2.3. Jaká je funkce celoživotních vzdělávacích programů vzhledem k RVP?	14
2.4. Vzdělávací systémy, ze kterých jsme vycházely, ve zkratce	14
2.5. Swot analýza současného stavu	15
2.6. CVP jako doplněk ŠVP a RVP	16
2.7. Cíle CVP ve vzdělávacím module určeném keramikům	16
3. Klíčové kompetence	17
4. Ukázka vzdělávacího modulu	20
5. Systém hodnocení.....	20
6. Vzdělávací výstupy.....	21
7. Hodnotící formulář - sebehodnocení učícího se.	23

Úvod

Připravili jsme metodiku vzdělávání spojenou v rámci duálního vzdělávání s praxí. Při přípravě této metodiky jsme spolupracovali v rámci projektu s pěti různými vzdělávacími institucemi, ale i zeměmi, které se účastnily a podělily se o své zkušenosti s námi, jako s koordinační zemi.

Při tvorbě metodiky jsme vycházeli z přímých zkušeností keramiků a problémů, s nimiž se setkávají v praxi, ale také v administrativní zátěži a velmi špatné koordinaci vzdělávání odborných škol, malých a středních firem a velmi špatným financováním specializovaných odborů v tomto případě jde o výrobu keramiky.

Touto metodikou chceme představit možné řešení této situace, kdy na Slovensku zanikly všechny odbory na středních odborných školách, které měly alespoň něco společného s keramikou. Vzhledem k získaným zkušenostem z projektů jsme takto postupovali při tvorbě metodiky, odůvodníme naše návrhy, které jsme zahrnuli do této metodiky a v jednotlivých kapitolách ozřejmíme naše postupy.

Vytvoření takového dokumentu bylo náročné a hledání jednotlivých průnikových bodů mezi jednotlivými projektovými partnery bylo náročné. Jednotlivé návrhy řešení problémů celoživotního vzdělávání v oblasti keramiky pocházejí přednostně od samotných keramiků a jejich zkušeností. Nejsou tedy teoretickým výbozem metodiků, ale praktickým shromažďováním dobrých zkušeností získaných desetiletými praxemi.

jsme pro Vás návrh metodiky přípravy tvorby vzdělávacích programů pro odborné instituce

Zlepšení návrhů můžeme vidět v tom, že:

- vytváříme dané modely pro keramiky na základě vlastních zkušeností a odborných znalostí, s nimiž jsme se setkali.
- se můžeme společně dohodnout na dalších postupech a hledat efektivně všechny cesty k řešení problémů bez zbytečných a neefektivních vzdělávacích teoretických učebnic.
- propojíme naše osobní zkušenosti získané v projektu.
- vytvořili jsme dokument, který je naší prací a hlavním výstupem.

1. Tvorba a obsah CVP v našem modulovém vzdělávání

V dokumentech jsme vycházeli z doporučeného obsahu OVP SR a jednotlivých dokumentů a věnovali jsme se následujícím oblastem:

1.1. Struktura CVP v našem modelu obsahuje tyto části:

- Úvodní identifikačné údaje (název CVP, kód a název oboru studia, stupeň vzdělávání dosažený po absolvování CVP nebo jeho souhrnné části, délka studia a formy výchovy a vzdělávání, rok, místa a platnost CVP).
- Vymezení vlastních cílů a poslání výchovy a vzdělávání.
- Profil absolventa.
- Charakteristika školského vzdělávacího programu (popis CVP, délka studia a formy výchovy a vzdělávání, vyučovací jazyk, způsob a podmínky ukončení výchovy a vzdělávání, vydaný o získané vzdělání).
- Učební plán.
- Učební moduly pro keramiky.
- Učební zdroje (materiální technické podmínky).
- Podmínky na realizaci vzdělávacího programu (materiální, personální, organizační, podmínky ochrany zdraví a ochrany zdraví při výchově a vzdělávání).
- Vnitřní systém kontroly a hodnocení učících se. CVP může být i mezinárodní program, který se uskuteční podle písemného souhlasu Ministerstva školství a je v souladu s principem a cíli výchovy a vzdělávání podle školského zákona. Při zpracování vlastního vzdělávacího programu budete postupovat krok za krokem podle jednotlivých částí CVP.

Problémy mohou vzniknout především v tom, že:

- naše ministerstvo tuto koncepci nebude akceptovat, protože na ní pracovali lidé z praxe.
- návrhy dané metodiky se mohou přepracovávat a jsme otevřeni každému dobrému návrhu při diskusi, avšak právě problémem může být přílišné teoretizování.
- řemeslníci nebudou chtít dále vzdělávat a poskytovat zájemcům své zkušenosti.
- kompetentní si dostatečně neuvědomují úpadek řemeslně zručných lidí a jejich velmi těžké nahrazování v praxi.
- podobně by mohly vznášet námitky i SOŠ.
- na začátku může být i nedostatečný počet keramiků, kteří by se do takové formy vzdělávání zapojili.

Projekt a materiál je souhrn poznatků a diskuze mnohých keramiků a umělců působících v této oblasti. Shodli jsme se na optimální formě vzdělávání a hodnocení keramiků, které jsme si mnohokrát diskutovali. Tento návrh je optimálním řešením současného problému i celoživotního vzdělávání, které v současnosti nějak pokulhává a celková školní reforma se soustřeďuje pouze na reformu ZŠ, SOŠ, gymnázií či univerzit.

Celosvětový trend je však někde jinde. Je přímo nezbytné připravovat kurzy celoživotního vzdělávání společně ve spolupráci se školou, řemeslníky a ministerstvem kultury, práce a školství.

1.2. Vzdělávací moduly a programy – kurikulární dokumenty

Reforma vzdělávání v této navrhované podobě je zaměřena prioritně na celoživotní vzdělávání s důrazem na zachování a rozvoj keramik a udržování kulturního dědictví, které je nedílnou součástí naší identity a tradic. Tato možná navrhovaná reforma vzdělávání může pomoci při rekvalifikaci zájemců, zlepšit dovednosti, zlepšit poznatky o materiálech či technologiích, zlepšit i psychickou odolnost a doslova možný relax při tvůrčí práci, které se mohou věnovat i jako svému koníčku.

V návrhu jde o zrušení normativních k normativnějším metod výuky tvořených MŠ pro školy a zohledňuje požadavky pro praxi, které jsme zahrnuli do dokumentu. Jde o nový pohled na výuku v rámci celoživotního vzdělávání. Ukázky modulů slouží jako vzory pro jednotlivé keramik, kteří si je mohou doplňovat podle svých potřeb.

Nové cíle vzdělávání dospělých:

- a) získat kompetence při tvorbě keramiky a to v oblasti technologie,
- b) manuální zručnost, rozvoj uměleckých psychomotorických schopností,
- c) poznatků historie,
- d) zlepšení představivosti a rozvoj fantazie,
- e) získat možné podnikatelské kompetence a vyzkoušet si své dovednosti ve srovnání s profesionály působícími v daných oblastech,
- f) rozvoj duševní hygieny,
- g) posilování úcty k mistrům působícím v keramickém průmyslu či podnikání,
- h) posílení trpělivosti a odpovědnosti při výrobě tradičních produktů.

1.3. Co říká státní metodika tvorby školních vzdělávacích programů pro střední odborné školy

Zákon o výchově a vzdělávání (školský zákon) uvádí v rámci svých vzdělávacích cílů do "života" nové kurikulární dokumenty - vzdělávací programy, které znamenají začátek nové progresivní etapy rozvoje našeho školství.

Při tvorbě této metodologie jsme vycházeli i ze strategického dokumentu Milénium

V základním strategickém dokumentu vlády SR v oblasti výchovy a vzdělávání: Milénium: Národní program výchovy a vzdělávání ve Slovenské republice na nejbližších 15 až 20 let (MŠMT, 2002) patří rozvíjení klíčových kompetencí mezi hlavní cíle výchovy a vzdělávání. Kompetence definuje jako způsobilost člověka prokázat znalosti, dovednosti, schopnosti v praktické činnosti. Mají nadpredmetový charakter a jejich realizace je vázána spíše k metodám vyučování jako k obsahu učiva. Za klíčové kompetence se v tomto

dokumentu považují a v projektu jsme se zaměřili hlavně na oblasti rozvoje:

- komunikační schopnosti a způsobilosti, to znamená ústně a písemně se vyjadřovat, vysvětlovat, číst s porozuměním, vyhledávat, uchovávat a používat, komunikovat informace, tvořit informace a to i v cizích jazycích,
- personální a interpersonální schopnosti obsahují způsobilosti sebezdokonalování a výkonnosti, schopnosti racionálně a samostatně se celý život vzdělávat, kontrolovat se, regulovat své chování, patří sem i sebetvorba, tvorba progresivních mezilidských vztahů, schopnost pracovat v týmu, přebírání odpovědnosti, schopnosti starat se o své zdraví a životní prostředí, být tolerantním, respektovat všelidské etické hodnoty, uznávání lidských práv a svobod, atd.
- schopnosti tvořivě a kriticky řešit problémy, identifikovat je, analyzovat, navrhnout řešení a pomocí zpětné vazby je zhodnocovat a učit se z nich, umět pracovat i v náročných, zátěžových podmínkách,

1.4. Vzdělávací program (kurikulum)

Tento program budeme chápat jako komplexní program řešení cílů, obsahu, metod a forem vzdělávacího procesu, strategií a metod hodnocení, organizace a řízení vzdělávání.

Vývoj vzdělávacích programů je otevřeným procesem plánování, provádění a hodnocení institucionálního vzdělávání a vyžaduje rozhodování a praktické řešení na úrovni státu, školy

a třídy. soustava skupin oborů a jejich vzdělávacích cílů takto vytvoří dvoustupňový systém tvorby vzdělávacích programů.

Vláda Slovenské republiky (dále jen "SR") schválila v červnu 2007 koncepci dvouúrovňového modelu vzdělávacích programů v oblasti odborného vzdělávání (dále jen "SVP") v SR. Její podstatou je tvorba kurikulární dokumentů na dvou úrovních - státní a školní. Strategickým cílem tvorby dvouúrovňového modelu je umožnit flexibilnější profilaci absolventů podle potřeb státu, regionálního trhu práce, podmínek školy, vývoje studijních a učebních oborů, schopností a zájmů žáků, zajistit, aby se všem žákům poskytlo srovnatelné vzdělání odpovídající potřebám jejich osobního, občanského a pracovního života.

Státní vzdělávací program (dále jen "RVP") představuje 1. stupeň programového systému vytvořen na celostátní úrovni. Představuje nejvyšší a nejobecnější pedagogický - kurikulární dokument, který definuje požadavky společné pro celou skupinu oborů. Vzdělávací program na státní úrovni (angl. National Curriculum)

1.5. Dvouúrovňový model vzdělávacích programů

Vzdělávací programy - kurikulární dokumenty můžeme najít v mnoha evropských zemích. Jeho prostřednictvím se na národní úrovni zajišťuje soulad mezi ŠVP a světem práce, určení organizace a obsahu vzdělávání v návaznosti na kvalifikační požadavky formulované trhem práce, metody, formy a prostředky ověřování a potvrzování kvalifikační způsobilosti.

Státní vzdělávací programy jsou tedy prvním článkem z řady vzdělávacích programů, které umožňují přizpůsobovat všechny vzdělávací programy výše uvedeným cílem vzdělávání.

Programy odborného vzdělávání i požadavkům trhu práce. Představují pedagogický dokument, který definuje požadavky společné pro celou skupinu oborů. ŠVP definuje na úrovni státu minimální požadavky na absolventa vzdělávacího programu pro celou skupinu příbuzných oborů studia. Charakteristika ŠVP, jeho využití, význam, funkce a principy jsou součástí konkrétních ŠVP. Můžeme je nalézt v určité konkrétní podobě v mnoha evropských zemích. Jejich prostřednictvím se na národní úrovni zajišťuje provázanost na formulované kvalifikační požadavky potenciálních zaměstnanců a jejich profesní kompetence. ŠVP vymezuje pro jednotlivé stupně vzdělání a skupiny oborů vzdělávání povinný rámec státem garantovaného vzdělávání. Stanoví základní cílové požadavky na kompetence absolventů a od nich odvozené výkonové a obsahové standardy všeobecné a odborné složky vzdělávání, profil absolventa, základní podmínky provádění programu, jasná pravidla a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů a další pravidla. Zajišťuje srovnatelnost úrovní

získaného vzdělání a kvalifikací na daném stupni vzdělání. Proto společným cílem, ke kterému by postupně mělo vzdělávání směřovat, je získávání kompetencí důležitých pro celoživotní vzdělávání, pro život, pro práci, pro společenskou komunikaci - tzv. klíčové kompetence jako komplex zahrnující znalosti, kognitivní a praktické dovednosti, postoje, emoce, hodnotové a etické principy, motivaci odpovídající věku a vzdělávacím možnostem žáků, pro které jsou určeny. Klíčové kompetence jsou jádrem státního vzdělávacího programu. ŠVP schvaluje a vydává Ministerstvo školství SR (dále jen "MŠ SR"). V systému sekundárního vzdělávání se tak vytvoří podmínky pro uplatnění základních vývojových trendů, nových vzdělávacích přístupů na školní a regionální úrovni, kterými jsou zejména:

1. rozvoj klíčových kompetencí a připravenost na celoživotní vzdělávání,
2. integrace všeobecného a odborného vzdělávání,
3. důraz na široký profil absolventů,
4. rozvoj progresivních způsobů konstrukce vzdělávacího programu (moduly) a metod výuky,
5. přizpůsobení odborného vzdělávání a výchovy požadavkům jednotného evropského trhu práce.

Cestou ke splnění tohoto cíle je systém vzájemně přestupních a navazujících vzdělávacích programů na státní a regionální úrovni s pružnou strukturou, která umožní korigovat nebo upřesnit volbu povolání v průběhu vzdělávání a umožní absolventům po absolvování částečného nebo komplexního vzdělávacího programu získat certifikovaný výstup tak, aby nikdo nemusel odcházet ze školy bez základní kvalifikace. ŠVP zároveň vyjadřuje i změnu pedagogického myšlení a vnáší ji do života a práce škol.

1.6. Tvorba ŠVP 2. stupně programového systému RVP

Tato činnost bude představovat významnou změnu ve vzdělávací politice škol, protože posílí jejich autonomii a odpovědnost za zpracování a kvalitu školních vzdělávacích programů (dále jen "ŠVP"). ŠVP si budou školy vytvářet podle svých záměrů a potřeb regionu. Je to dokument obsahující organizované aktivity školy, vzdělávací cíle, obsah výuky a vzdělávací výstupy. ŠVP se řídí požadavky RVP. Vzniká doplněním RVP o specifické potřeby na základě návrhů a potřeb regionu, podniků, rodičů, žáků, a dalších zainteresovaných. ŠVP má zajistit soulad s regionálními potřebami trhu práce za aktivní účasti zaměstnavatelů na regionální nebo místní úrovni. Tím se zvýší předpoklady pro lepší zaměstnanost a uplatnění

absolventů škol. ŠVP schvaluje ředitel školy po jeho projednání s orgány státní správy a zaměstnavateli. Vzájemný soulad ŠVP a RVP bude posuzovat Státní školní inspekce. Vytvoření dvouúrovňového systému vzdělávacích programů na státní a školní úrovni posiluje nejen samostatnost a odpovědnost škol, ale buduje vzdělávání na začleněných klíčových schopnostech v RVP a ŠVP. Propojenost klíčových kompetencí s obsahem vzdělávání zaručuje posílení mezioborového přístupu ve vzdělávacích oblastech a oborech studia, chápání vzdělávacích výstupů a učiva na základě provedených činností.

Tolik k metodice ze strany státu.

1.7. Komentář

V podstatě se s danou citací z metodiky dá souhlasit. Je tu však několik směrů s nimiž daná metodika nepočítala

1. Kulturní tradice a jejich udržení
2. Sice se zmiňuje celoživotní vzdělávání, ale není zahrnuta forma vzdělávání s podporou státu.
3. Není dostatečně propojena požadavek praxe se vzdělávací institucí na trhu práce.
4. Současná orientace škol pouze na požadavky trhu práce, absolutně likviduje tradiční manuální práce.
5. Financování středních odborných škol ze strany VÚC nám fakticky likviduje tradiční odvětví výroby.
6. Preferuje se "jednoduché" studium bez ohledu na schopnosti a dovednosti žáků.

Co je potřeba v ŠVP změnit?

Populační pokles a neustálý boj škol o studenty postupně snižuje standardy vědomostí žáků a studentů na všech školách, což negativně ovlivňuje samotný rozvoj společnosti. Zbytečné obory a podpora všeobecně vzdělávacích škol nepřispívá ani ke konkurenci a ani k rozvoji škol.

2. Současný stav

Společenská rovina

Výuka řemesel se přenesla ze škol na amatérskou bázi samostudia. Zanikly nám všechny keramické školy, které buď změnilly svou strukturu oborů, pro nedostatečný počet žáků a vysokou finanční zátěž, nebo úplně zanikly sloučením či likvidací ze strany VÚC. V tomto

pohledu je jako státní OVP tak i pohled financování škol ze strany VÚC jednoduše chybný. S každou zanikající školou, která měla v současnosti "nepopulární špinavé" odbory ztrácíme i kus historického dědictví a národní identity. Nejenže za pár let nebude mít, už kdo vyučovat jednotlivé typy řemesel, ale ztratí se nenávratně i výrobní technologie.

Tento systém vzdělávání, který na Slovensku je, je velmi špatný. Kvalita vzdělávání poklesla na minimum požadavků na studenty a prioritně se orientuje pouze na získávání dotací za studenty a udržení školy ve vzdělávacím systému za každou cenu. Zde se však zbavil odpovědnosti za funkčnost vzdělávacího systému i stát. Neúměrný počet vysokých škol a univerzit a až neuvěřitelná sebedůvěra mládeže ve své schopnosti, je přímo ukázkovým příkladem úpadku civilizace. Orientovat se výhradně na IT technologie a produkci montážních pracovníků je velmi krátkozraké.

Ruční a dělnické profese se obecně dehonestovaly a mezi mládeží nejsou populární. Protože lidově řečeno "odmaturuje i idiot". Množství univerzit nabízejících titul, pokud je budete navštěvovat likviduje opravdu kvalitní školy a jejich absolventů průměruje.

Uvedu příklad. Během několika let u nás zanikly téměř všechny keramické obory a podobný osud čeká i poslední sklářskou školu. Politika státu a VÚC je velmi krátkozraká. V současné době, kdy se začne nahrazovat plast například sklem či keramikou nebudeme mít už lidi, aby v takových podnicích pracovali.

2.1. Navrhované změny

V současném stavu je nezbytné, aby si v některých oborech převzal koncepci vzdělávání na sebe stát. Školy nejsou jen producenti budoucích vysokoškoláků. Náš mezinárodní projekt se zabýval i různými modely, které v našich zemích fungují. Návrh vzdělávacího systému na Slovensku by mohl vypadat i následovně. Zřízení tří uměleckých či řemeslných škol ve kterých bude probíhat duálně vzdělávání ve spolupráci s řemeslníky, malými podniky v regionech. Školy by poskytovaly vzdělávání ve všeobecných předmětech a odborný partneři by vzdělávali v praktické oblasti.

Na takových školách by se však vzdělávali a rekvalifikovali i zájemci v rámci celoživotního vzdělávání. Škola jako poskytovatel všeobecného vzdělání by zajišťovala teoretickou výuku a ve spojení s jednotlivými řemeslníky, kteří by zajišťovali odbornou praxi by vznikl vzdělávací systém s jedinečnou možností výuky i jednotlivce v různých oborech bez nutnosti mít ve třídách či oborech minimální počet žáků.

V tomto kontextu bychom neměli zapomínat ani na finanční stimulaci pro řemeslníky za výuku a podobně pro žáky například ve formě stipendia. Tyto příjmy by byly osvobozeny od daně.

Stát by si musel určit priority a vyspecifikovat jednotlivé řemesla, kterým by poskytl nadstandardní financování, tak aby byli motivováni i samotní studenti. Navrhujeme i zapojení do mezinárodních organizací a prohlubovat mezi nimi své poznatky a hlavně výměny studentů, podobně jako to bylo ve středověku. Nemáme tím na mysli návrat do středověku, ale použít cechovní systém. Takové vzdělávání by určitě přitažlivějším jednotlivé obory. Z pohledu celoživotního učení a jeho financování jde prioritně o to, jak zajistit dané financování. Navrhujeme zavést možnost rekvalifikace alespoň dvakrát, během aktivního života občana.

Odůvodnění:

Vývoj, ale i samotné potřeby se během života mění z pohledu společnosti, ale i samotných potřeb člověka. V projektu jsme navrhli možné modulové vzdělávání v oblasti výroby keramiky, ale tento postup je možný uplatnit i v jiných řemeslech či odvětvích.

Rovina pedagogická

Pro potřeby naší metodiky nebudeme uvádět zkratku ŠVP, ale spíše CVP - celoživotní vzdělávací program.

CVP má být systémem hodnocení absolventů takového vzdělání, ale i sebehodnocení podle zadaných kritérií z praxe na různých úrovních kvality a dosažených znalostí, tak by se uměli ohodnotit i finančně a zároveň by usnadnil i podnikům ohodnotit kvalitu zaměstnanců. Tímto způsobem by se mohla zkrátit i zkušební lhůta.

Rovina společenská

Při neustálém demografickém poklesu, kde dochází doslova k souboji škol o žáky, je třeba se zamyslet nad systémem vzdělávání. Nejenže dochází ke snižování nároků na žáky, ale samotní žáci často zjistí až v dospělém věku, že by chtěli studovat, nebo působit v jiné sféře a získané znalosti jim nepostačují. Dokonce se tomuto trendu nevyhnou ani univerzity a často se vzdělávají lidé i v oborech, které jsou na trhu práce nepoužitelné. Z pohledu výroby a požadavků praxe je přímo ukázkový příklad zániku keramických podniků a škol, které se v současnosti už velmi těžko nahradí. Přitom světovým, ale i evropským trendem je právě

nahrazovat plasty sklem či keramiků. To, že není dostatečný zájem žáků a dětí studovat tyto obory je prioritně věc společenského trendu, kdy se tato práce a nejen ona, ale veškeré řemeslné obory doslova podceňují a dehonestuje, jak špinavá málo zaplacená a fyzicky náročná práce. Populární jsou tzv. čisté obory jako IT či management, ekonomické či sociální odbory. Výroba a výzkum nových materiálů, ale i zpracování tradičních materiálů ve kterých bychom mohli být špičkou je v procesu vymírání.

2.2. Proč vytváříme možný model celoživotního vzdělávacího programu?

"Co máme nabídnout zájemcům, aby šli studovat na naši instituci a ne na jinou školu či instituci?"

CVP má fungovat jako most mezi teorií a praxí pro studující, podnikatelů a jejich záměrů, jakož i pro regiony či instituce, které by mohly spolupracovat. Poskytuje možnost profilovat školu a instituci "na míru" podle potřeb a zájmů lidí, konkrétních podmínek a tradic školy, podle záměrů a rozvojových programů regionu, požadavků a potřeb trhu práce a zaměstnavatelů apod. Takové odbory s okamžitým možným řešením pro potřeby podnikatelů a ve spolupráci s nimi jsou jediným možným východiskem v současné době. Přitom by mělo jít nejen o rovinu ziskovou - zaměřenou na trh práce, ale také o tzv. hobby studium, tedy zájmové studium kde učící se získají nové dovednosti a kompetence. Věk zájemců o studium už nemůže být striktně dán zákonem a měly by se umožnit takové změny a stát by měl finančně podporovat takové formy vzdělávání.

Takové vzdělávací instituce by nejen uchovávaly tradiční kulturní dědictví, ale by také rozvinulo spolupráci mezi producenty a vzdělávacími institucemi. Záměrně nepíšeme školy v tradičním pojetí, ale vzdělávací instituce na které by se postupně měly školy transformovat. Umožňují okamžité přizpůsobení požadavkům praxe s propojením na přímou výrobu. Je to nejužší forma duálního vzdělávání, která zohledňuje duální vzdělávání nejen pro velké podniky, ale umožňuje se zapojovat do vzdělávacího systému právě živnostníkům či malým podnikům.

Tvorba celoživotních vzdělávacích programů (ale i RVP) musí navazovat a zohledňovat nejen aktuální soustavu skupin oborů, ale i zachování a rozvoj kulturních tradic, propojení teorie s výrobou a podporu takové výroby.

Znovu ukázka z ŠVP

Tento proces musí být legislativní konzistentní a měl by se čím spíše transformovat do praxe. **Výchova a vzdělávání** podle školského zákona je založena na těchto **principech**:

- bezplatnost vzdělání v základních školách a ve středních školách zřízených orgánem místní štátnej správy ve školství, ústředním orgánem státní správy nebo orgánům územní samosprávy (dále jen "státní škola"),
- rovnoprávnost přístupu k výchově a vzdělávání se zohledněním vzdělávacích potřeb jednotlivce a jeho spoluodpovědnosti za své vzdělávání,
- rovnocennost a neoddelitelnost výchovy a vzdělávání ve výuce,
- celoživotní vzdělávání,
- svobodná volba vzdělání s přihlédnutím k očekávaní a předpoklady dětí a žáků v souladu s možnostmi výchovně vzdělávací soustavy,
- zdokonalování procesu výchovy a vzdělávání podle výsledků dosažených v oblasti vědy, výzkumu a vývoje,
- příprava na zodpovědný život ve svobodné společnosti v duchu porozumění a snášenlivosti, rovnosti mužů a žen, přátelství mezi národy, národnostními a etnickými skupinami a náboženské tolerance,
- kontrola a hodnocení kvality výchovy a vzdělávání a kvality výchovně vzdělávací soustavy,
- integrace výchovně vzdělávací soustavy Slovenské republiky do evropského vzdělávacího prostoru se zřetelem na vlastní zkušenosti a tradice,
- posílení výchovné stránky výchovně vzdělávacího procesu prostřednictvím všech vyučovaných předmětů, ale i specifickými výchovnými zaměstnáními zaměřenými na rozvoj citů a emocí, motivácie zájmů, socializace a komunikace, na sebekontrolu a sebeřízení, na mravní hodnoty a tvořivost,
- vyvážený rozvoj všech stránek osobnosti žáka ve školním vzdělávání,
- zákaz poskytování nebo zpřístupňování informací nebo zneužívání informačních prostředků, ktoréby mohly vést k narušování mravnosti nebo k podněcování k národnostní, rasové a etnické nenávisti nebo k dalším formám intolerance,
- rovnoprávnost postavení škol a školských zařízení,
- rovnocennost vzdělání získaného ve státních školách, ve školách zřízených státem uznanou církví nebo náboženskou společností (dále jen "církevní škola") a ve školách zřízených jinou fyzickou osobou anebo právnickou osobou (dále jen "soukromá škola"),
- zákaz používání všech forem tělesných trestů a sankcí ve výchově a vzdělávání.

Školní vzdělávací programy jsou postaveny na následujících **principech**:

- jsou důležitým kurikulárním dokumentem celoživotního vzdělávání,
- vytvářejí pluralitní, konkurenční vzdělávací prostředí a podporují autonomii škol,
- kladou důraz na výsledky vzdělávání, ačkoli procesuální stránka výuky je také mimořádně důležitá,
- tvoří se pro konkrétní studijní nebo učební obor v dané skupině oborů,
- vytvářejí jejich školy podle RVP a pravidel v nich stanovených,
- regulují vzdělávací podmínky v dané škole,
- akceptují potřeby regionálního trhu práce a rozvojové priority školy,
- za jejich vypracování a schválení odpovídá ředitel školy,
- dodržování SVP bude sledovat, kontrolovat, posuzovat a hodnotit Státní školní inspekce.

Dodatek: RVP zmiňuje celoživotní vzdělávání, horší je to již s uvedením do praxe a propojením jednotlivých typů škol, které by mohly tvořit nadstavbové moduly celoživotního učení. Modulové vzdělávání je jednou možnou formou řešení doplňujícího vzdělávacího systému, kde by se mohlo naplno využít duální vzdělávání.

2.3. Jaká je funkce celoživotních vzdělávacích programů vzhledem k RVP?

Při schvalovacím procesu CVP by měly hrát hlavní roli živnostníci, profesní organizace, podnikatelé, ministerstvo školství a kultury.

Podle metodologie, ze které vycházíme, jsme navrhli vzdělávací program pro kurz keramik.

Při tvorbě programu jsme vycházeli ze zkušeností partnerských zemí a jejich vzdělávacích systémů, ale hlavně z potřeb keramiků, které vyslovily i na propagačních setkáních při představení výstupů projektu a volné diskuzi.

Hlavním cílem přípravy CVP bylo zachování tradiční výroby keramiky a zapojení vzdělávacího systému do RVP.

2.4. Vzdělávací systémy, ze kterých jsme vycházely, ve zkratce

Polsko - vzdělávací instituce, které vycházejí i z finského modelu, kde si roli vzdělávací instituce probral stát avšak s nízkou participací soukromého sektoru. Podobné vzdělávací instituce má například Litva, Lotyšsko či Estonsko, avšak podstatně více propojeny se vzdělávacími institucemi.

Kypr - praktická a ukázková spolupráce mezi soukromými výrobci a místní či státní samosprávou. Kypr už nemá podobně jako my žádnou keramickou školu či obor na školách a tak tento úkol přebrali keramici formou kurzů za příspěvku státu. Podobný princip při celoživotním vzdělávání mají i severské státy Norsko, Finsko či Švédsko.

Česká republika - má podobný vzdělávací systém jako my s tím, že ještě existují dané keramické školy v celkovém počtu dva a podobně jako u nás bojují o studenty.

Turecko - neprogresivnější partner, kde kromě středních škol mají i vysoké školy zaměřené na keramiku. V národním hospodářství je keramický průmysl na vysoké úrovni a tvoří nezanedbatelné procento HDP. Při velikosti a tradicích Turecka se není čemu ani divit a podpora ze strany státu je značná ale setkávají se s podobným nezájmem mladých jako u nás. Největší tradici výrobních podniků tam mají rodinné firmy.

Slovensko - úspěšně pokračujeme v likvidaci řemeslných či uměleckých škol. Příkladem je zánik všech keramických středních škol a oborů. Nabízené obory, které se v současnosti vyučují jsou absolutně nedostatečné

2.5. Swot analýza současného stavu

Silné stránky

- stále máme ještě aktivní keramiky
- lidé v produktivním věku mění návyky a zajímají se o celoživotní vzdělávání

Slabé stránky

- slabá podpora, respektive žádná při celoživotním vzdělávání a to hlavně při možnosti duálního vzdělávání.
- přílišná administrativní zátěž
- nedostatečné financování ze strany státu.
- téměř žádná spolupráce mezi jednotlivými institucemi jako například muzea, ZUŠ, a školami se soukromým sektorem.
- absolutní nezájem státu o udržení tradiční výroby a ztráta jedinečnosti kulturní identity.
- VÚC jako zřizovatel nemá zájem o udržení škol s podobným zaměřením pokud je nedostatečný počet studentů.

Příležitosti

- možnost transformace současných středních škol na instituce celoživotního vzdělávání a rozšíření spolupráce s místními řemeslníky
- pomoc udržet tradiční výrobu v regionech
- široká spolupráce mezi soukromým sektorem, místní samosprávou a vzdělávacími institucemi.

Ohrožení

- nezáměr řešení problému vzdělávání dospělých ze strany státu a místní samosprávy.
- nedostatečné financování vzdělávacích modulů
- neschopnost komunikace mezi jednotlivými subjekty

2.6. CVP jako doplněk ŠVP a RVP

Samotný projekt poukazuje na nutnost restrukturalizace odborného školství a hlavně propojení a vzájemnou spolupráci mezi jednotlivými institucemi a soukromým sektorem. Při tvorbě modulů jsme vycházeli z celkových potřeb dospělých studujících. Cílovou skupinou byly právě dospělí, kteří se rozhodli doplnit své dovednosti a znalosti.

V případě zachování a udržení kulturních tradic a tradiční místní produkce a to nejen keramiky je přímo nezbytná transformace respektive doplnění tradičních škol o tuto formu vzdělávání s propojením na soukromý sektor.

Jedním ze základních problémů vzniku takových vzdělávacích programů je špatné financování ze strany státu, kde v případě tradičních řemesel, vzniká o to větší problém s obnovou technologií a jednotlivých technik, které se nenávratně ztrácejí. Problém vidíme i ve ztrátě zájmu mládeže o řemeslnou či uměleckou činnost, kterou nahrazují virtuální realitou. Ztrácí se zručnost a snižuje se celková představitost žáků a studentů.

Při tvorbě modulů jsme vycházeli z požadavků na akreditaci platnou na Slovensku a v České republice. Na rozdíl od Kypru, kde je důležitým faktorem propojení řemeslníka - umělce a studujících. V jednotlivých kurzech má dostatek času věnovat se jednotlivým učícím se na základě osobního přístupu a přímých ukázek.

2.7. Cíle CVP ve vzdělávacím module určeném keramikům

- 1) **Společenské cíle** - rozvoj tvořivosti a zachování tradic a podpora podnikání
- 2) **Institucionální cíle** - rozvoj a spolupráce mezi institucemi, které se zabývají zachováním tradičních řemesel kulturního dědictví a mezinárodní spolupráce.

3) Specifické (konkrétně) cíle:

Vzdělávací - prioritním cílem je rozvoj tvůrčího myšlení, rozvoj řemeslných schopností a dovedností, rozvoj fantazie, zachování tradiční výroby

Výchovně vzdělávací cíle jsou zaměřeny na formování vztahu studujících k vážení si ruční tvorby, naší kultury a určité formy patriotismu

3. Klíčové kompetence

Základní kompetence, kterým jsme se v projektu věnovali jsou prioritně

- získávání dovedností
- zlepšení motorických schopností
- tvorba technologických postupů
- realizace vlastních návrhů a výrobních postupů
- práce s technickými výkresy a dokumentací
- práce s dobovou literaturou
- sebehodnocení

Získávání dovedností - základem našich modulů je získání dovedností při zpracování hlíny jako základního výrobního materiálu. Při práci je třeba zvládnout několik operací, bez kterých není možné získat kvalitní produkt.

Získávání motorických schopností - hlína jako tvárný ekologický materiál je prakticky bezodpadová technologie a má výborné vlastnosti k získávání jemného citu a rozvoj motorických dovedností, které jsou i vhodným doplňkem například pro práci s postiženými účastníky vzdělávání ať už tělesně nebo duševně.

Tvorba technologických postupů - hlína a produkce z ní jsou ideálními ukázkami návrhů, které se zrodily v představách tvůrců. Procvičuje jejich představivost a učí tvorbě posloupnosti kroků při jednotlivých operacích.

Realizace vlastních návrhů a výrobních postupů - rozvíjí seberealizaci učícího se.

Práce s technickými výkresy a dokumentací - rozvíjí schopnosti realizace a zpracování úkolů podle zadané předlohy.

Práce s dobovou literaturou - schopnost zpracovávat informace a pracovat s literaturou.

Sebehodnocení - na základě porovnávání s prací mistra lze ohodnotit své schopnosti i na trhu práce a využít je při možnosti se zaměstnat, respektive při tvorbě ceny produktu, tak aby byl konkurence schopný.

kompetence (způsobilosti) občanské

Obecné kompetence

- kompetence (způsobilost) k celoživotnímu učení

- uvědomuje si potřebu svého autonomního učení jako prostředku seberealizace a osobního rozvoje,
- dokáže reflektovat proces vlastního učení a myšlení při získávání a zpracovávání nových poznatků a informací a uplatňuje různé strategie učení,
- dokáže kriticky zhodnotit informace a jejich zdroj, tvořivě je zpracovat a prakticky využívat,
- kriticky hodnotí svůj pokrok, přijímá zpětnou vazbu a uvědomuje si své další rozvojové možnosti, sociální komunikační kompetence (způsobilosti)
- dokáže využívat všechny dostupné formy komunikace při zpracovávání a vyjadřování informací různého typu, má adekvátní ústní a písemný projev situaci a účelu komunikace,
- efektivně využívá dostupné informačně-komunikační technologie,
- umí prezentovat sám sebe a výsledky své práce na veřejnosti, používá odborný jazyk,
- uplatňuje při řešení problémů vhodné metody založené na analyticko-kritickém a tvůrčím myšlení,
- je otevřený (při řešení problémů) získávání a využívání různých, i inovativních postupů, formuluje argumenty a důkazy na obhájení svých výsledků,
- dokáže poznávat při jednotlivých řešeních jejich klady i zápory a uvědomuje si nutnost zvažovat úrovně jejich rizika
- má předpoklady na konstruktivní a kooperativní řešení konfliktů,

- kompetence (způsobilosti) občanské

- uvědomuje si základní humanistické hodnoty, smysl národního kulturního dědictví, uplatňuje a ochraňuje principy demokracie,
- vyváženě chápe své osobní zájmy ve spojení se zájmy širší skupiny, resp. společnosti,
- dokáže na přiměřené úrovni reflektovat vlastní identitu, buduje si vlastní samostatnost / nezávislost jako člen celku,
- umí si své cíle a priority stanovit v souladu se svými reálnými schopnostmi, zájmy a potřebami,

- chápe principy podnikání a zvažuje své předpoklady při jeho plánování,
- dokáže získat a využít informace o vzdělávacích a pracovních příležitostech, kompetence (způsobilosti) směřující k iniciativnosti a podnikavosti
- dokáže inovovat zažité potupy při řešení úloh, plánovat a řídit nové projekty se záměrem dosáhnout cílů, a to nejen v rámci práce, ale i v každodenním životě, kompetence (způsobilosti) vnímat a chápat kulturu a vyjadřovat se nástroji kultury
- dokáže se vyjadřovat na vyšším stupni umělecké gramotnosti prostřednictvím vyjadřovacích prostředků výtvarného
- dokáže orientovat v uměleckých druzích a stylech a používat jejich hlavní vyjadřovací prostředky,
- uznává význam umění a kulturní komunikace ve svém životě a v životě celé společnosti,
- cení si a respektuje umění a kulturní historické tradice,

Profil absolventa

V samotném profilu absolventa je třeba zahrnout kromě nabytých dovedností a kompetencí i cíl samotného vzdělávání. Získané kompetence jsou ve všech modulech přibližně stejné. Kromě obecných kompetencí se získávají i technické dovednosti. Samotné moduly svou tematikou a obsahem přímo určují jednotlivé získané kompetence absolventa, které vyplývají ze vzdělávacího modulu. Při tvorbě kompetencí a profilu absolventa máme zjednodušenou úlohu protože dané vzdělávání se zužuje na získání konkrétních kompetencí a ne všeobecných jako v případě základních či středních škol.

Ukázka ze vzdělávacího modulu

Cílem vzdělávacího programu Keramik - modelář je připravit absolventy k provedení zkoušky podle zákona

Cílem vzdělávání je zapojit klienty do rekvalifikačního vzdělávacího programu pracovních činností souvisejících s pracovním zařazením Keramik - modelář.

Klient rekvalifikačního vzdělávacího programu získá novou odbornou kvalifikaci v oboru Keramik - modelář a odborné kompetence, které mu umožní pracovat s vyšší kvalitou a produktivitou práce.

Forma vzdělávání pomocí vzdělávacích modulů

Všeobecné podmínky

Moduly jsou celistvé samostatné vyučovací jednotky, které obsahují:

- název modulu,
- školní rok a datum platnosti modulu,
- počet hodin na studium modulu,
- cíl modulu,
- vzdělávací výstupy, které představují výkonové standardy,
- obsah vzdělávání, který se tvoří ke každému jednotlivému vzdělávacímu výstupu,
- popis metod a forem výuky včetně učení studujících,
- učební zdroje, které má mít učící se k dispozici pokud chce zvládnout předepsaný obsah výuky v modulu,
- rozpis jednotlivých vzdělávacích výstupů s uvedením metod a prostředků hodnocení a kritérií hodnotení výkonů studujících.

4. Ukázka vzdělávacího modulu

5. Systém hodnocení

Samotné hodnocení jsme připravili na základě ukázky hodnotícího formuláře a zároveň prostřednictvím ukázek výrobků z jednotlivých oblastí tak, aby si i amatér mohl, porovnat své schopnosti při tvorbě produktu s mistrem od časového hlediska až po kvalitativní. Zároveň kromě hodnocení samotných absolventů je třeba zavést i hodnocení kvality jednotlivých řemeslníků, kteří se do duálního vyučování zapojí. Určit potřebné standardy, vybavení dílen a schopnosti řemeslníka učít zájemců. Při takové formě celoživotního vzdělávání je třeba mít na paměti, že zde jde spíše ze strany studujících o skutečný zájem o studium a získání dovedností a nejen o získání papíru či titulu. Proto je přímo nezbytné, aby se do této formy vzdělávání zapojovali opravdu i schopní řemeslníci, kteří mají komunikační schopnosti, ale i lidský přístup k učícím se.

Vnitřní systém hodnocení

Použili bychom doporučené formy hodnocení a to formativní a sumativní. Formativní hodnocení se používá ke zvýšení kvality výchovy a vzdělávání. Sumativně hodnocení se používá k rozhodování. Na hodnocení pedagogických a odborných zaměstnanců orgánu lze použít tyto metody:

- Pozorování (hospitace).
- Rozhovor.

- Výsledky studujících, jejichž učitel, řemeslník vyučuje (uplatnění se na trhu práce, získané dovednosti atd ...)
- Hodnocení výsledků pedagogických pracovníků v oblasti dalšího vzdělávání, tvorby učebných pomůcek apod.
- Hodnocení pedagogických a odborných zaměstnanců managementem instituce.
- Vzájemné hodnocení učitelů (což vyžaduje i vzájemné hospitace a "otevřené hodiny")
- Hodnocení učitelů, řemeslníků, učících se

Dlouhodobé projekty a mezinárodní spolupráce - samotný vzdělávací modul a jeho nadstavby vznikly na základě mezinárodní spolupráce a tyto výsledky může využívat široká veřejnost a slouží jako podklady pro další možný rozvoj institucí a řemeslníků.

Při tvorbě modulů jsme v rámci jejich přípravy použili následující didaktické zásady:

- Zásada posloupnosti (od jednoduchého ke složitějšímu učivu).
- Zásada přiměřenosti (podle schopnosti učícího se).
- Zásada soustavnosti (rovnoměrnost rozložení učiva).
- Zásada trvanlivosti (aplikovatelnost vzdělávání a jeho využití v činnosti).

Vzdělávací výstupy **se formulovaly** pro:

Vzdělávací výstupy jako výsledek výuky modulového můžeme stanovit během vyučovacího období na různých úrovních vzdělávání a na konci vzdělávání následovně:

- Po ukončení jednoho uceleného tematického - modulu.
- Po ukončení dvou nebo více obsahově příbuzných tematických modulů.
- Po absolvování ucelené části praxe u řemeslníka.
- Jako sumativní výsledek vzdělávání - na závěrečné prezentaci výstupu - závěrečné práce.

6. Vzdělávací výstupy

Hlavním cílem studujících je zvládnutí jednotlivých modulů alespoň na základní úrovni ve srovnání s profesionály. To znamená zvládnutí technologických postupů, výrobních postupů, uplatnění kreativního myšlení v tvorbě a realizace hotového produktu podle stanovených kritérií.

Základní kroky při tvorbě vzdělávacího modulu

Moduly jsou celistvé samostatné vyučovací jednotky, které obsahují:

- název modulu,
- školní rok a datum platnosti modulu,
- počet hodin na studium modulu,
- cíl modulu,
- vzdělávací výstupy, které představují výkonové standardy,
- obsah vzdělávání, který se tvoří ke každému jednotlivému vzdělávacímu výstupu,
- popis metod a forem výuky včetně učení studujících,
- učební zdroje, které má mít učící se k dispozici pokud chce zvládnout předepsaný obsah výuky v modulu,
- rozpis jednotlivých vzdělávacích výstupů s uvedením metod a prostředků hodnocení a kritérií hodnocení výkonů studujících.

V rámci projektu jsme zrealizovali šest modulů a to jeden základní a pět nadstavbových.

Modulové vzdělávání představuje komplexní integrovaný systém, ve kterém je vzdělávání rozděleno do nezávislých vyučovacích jednotek - modulů. Program studia sestaven z kratších jednotek je přitažlivější a motivačnější. Modulové uspořádání vzdělávání zajistí, že všechny moduly, kurzy a programy se budou tvořit podle jednotné metodiky. Tato určí propojenost mezi moduly, kurzy a vzdělávacími programy. Modulový systém je pružný a umožňuje instituci rychle reagovat na inovační procesy a flexibility, které se vztahují na způsob, formu a čas studia, na individuální schopnosti žáka.

Modul je:

- samostatná část učiva,
- závazná a celistvá vzdělávací jednotka,
- vymezením toho, co se má učící se zvládnout,

Projektové moduly mají vyšší časovou dotaci vzhledem k náročnost zvládnutí a osvojení si praktických dovedností.

V modulech jsme definovali základní:

- Materiální podmínky - vybavení dílny
- Personální podmínky - kvalita školitele

- Organizační podmínky - jednotlivé časové dotace a délka školení.
- Podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví při výchově a vzdělávání uvádíme příslušné právní předpisy, zabezpečení odborného dozoru při praktickém vyučování, údržbu a pravidelnou kontrolu objektů, hygienické předpisy, dodržování požární ochrany, BOZP atd.
- Hodnotící standard studujících.

7. Hodnotící formulář - sebehodnocení učícího se.

V ukázce jsme připravili samohodnotící formulář s jednoznačnými odpověďmi ano - ne. Při tomto sebehodnocení učícího se by měl zájemce o kurz či jeho absolvent sledovat svůj pokrok při dosahování výsledků. Formulář je možné doplňovat podle potřeb. Využili jsme v něm poznatky a technologie jednotlivých účastníků projektu.

Druhú ukázkou hodnocení je již kvalitativní rovina a ukázky technologických postupů s časy potřebnými na realizaci produktu, respektive na tvorbu výrobků, kde se čas nedá zohlednit, ale spíše má produkt umělecký charakter a hodnotu.

Hodnoticí formulář

Výroba klasické keramiky

Základní poznatky z historie vývoje keramiky

Ano	Ne
-----	----

Technologie výroby

Druhy hlíny	Vlastnosti hlíny	Příprava hlíny
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne

Použití příměsí

Ostřiva	Taviva
Áno - nie	Áno – nie

Technika výpalů – křivka výpalu a výdrže

Hrnčířská hlína	Kamenina	kaolín
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne

Zpracování hlíny

Příprava modelářské hlíny	Příprava hrnčířské hlíny	Příprava odlévací hlíny
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne

Pálení v peci

Tuhé palivo	Plyn	Elektřina
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne

Doba výdrže

První výpal	Glazovaný výpal
Ano - Ne	Ano - Ne

Technologie pálení hlíny

Klasická keramika - přežah	Kamenina	Rakú	Glazovaná keramika
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne

Zakuřovaná keramika	Porcelán	Solená keramika	Engobovaná keramika
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne

Zpracování surové hlíny

Točení na hrnčířském kruhu do 30 cm	Točení na hrnčířském kruhu nad 30 cm
Ano - Ne	Ano - Ne
Točení keramiky	Točení porcelánu
Ano - Ne	Ano - Ne
Zatáčení dovnitř	Centrování a vytočení základního tvaru
Ano - Ne	Ano - Ne
Vytočení drobných předmětů	
Ano - Ne	

Odlévání keramiky

Tvorba forem	Návrh forem	Příprava modelů	Dělení modelů
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne
Příprava licí hmoty	Vyndání výrobku z formy	Retušování a začištění výrobku	Výsledné lepení vícedílných výrobků
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne
Začišťování výrobků po vysušení	Použité pomůcky a materiály		
Ano - Ne	Ano - Ne		

Dekorace a glazování výrobků

Glazování namáčením	Glazování nanášením	Glazování stříkáním	Glazování solí
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne
Malba podglazurová	Malba naglazurová	Engobování	sgrafito
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne

Jiné speciální metody dekorování

Jaké

.....

.....

.....

Modelování

Tvorba vlastního designu /návrhu	Čtení technických výkresů	Návrhy výrobků podle tech. Požadavků	Tvorba lidských postav
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne
Tvorba zvířecích figur	Modelování užitékové keramiky	Razítkování	Válečkování
Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne	Ano - Ne

Moderní techniky zdobení

Jaké

.....

